

Урок 24. ПТАХИ. ОСОБЛИВОСТІ БУДОВИ ТА СПОСІБ ЖИТТЯ

Дата _____

Клас _____

Цілі уроку:

- **освітня:** ознайомити учнів з основними особливостями організації та процесів життєдіяльності птахів;
- **розвивальна:** розвивати вміння знаходити взаємозв'язки між об'єктами вивчення та вміння аналітично мислити;
- **виховна:** виховувати розуміння важливості існування для нашої планети всіх живих організмів, які на ній існують.

Обладнання й матеріали: скелети й опудала птахів, таблиці «Тип Хордові. Клас Птахи», «Тип Хордові. Клас Плазуни», набір пір'я, фотографії й малюнки птахів, модель «Будова яйця птаха», вологий препарат «Розвиток курчати».

Базові поняття і терміни уроку: птахи, крила, політ, дзьоб, яйце, жовток, білок, шкаралупа, повітряна камера, зародок, інкубація, виводкові та нагніздні пташенята, турбота про потомство, шлюбне поведіння, гніздова територія, шлюбна пісня, гніздо, гніздування.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЕТАП

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ І МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Питання для бесіди

- ♦ Які групи можна виділити серед плазунів?
- ♦ Які особливості притаманні крокодилам?
- ♦ Які особливості притаманні черепахам?
- ♦ Яке значення в природі мають змії та ящірки?
- ♦ Яке значення плазуни мають для людини?

III. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Розповідь учителя з елементами бесіди

☑ **Птахи** — це теплокровні яйцекладні наземні хребетні з передніми кінцівками, перетвореними на крила, тіло яких вкрито пір'ям.

В основному це тварини, що добре літають. Є представники, що пристосувалися до життя на поверхні землі й у водному середовищі. Поширені на всіх континентах, у всіх кліматичних зонах. Харчуються переважно тваринними організмами (від дрібних безхребетних до ссавців), але є й рослинні види.

Тіло птахів має двобічну симетрію. Є дві пари кінцівок, перша з яких видозмінюється в крила. Тіло розділене на голову, тулуб, кінцівки та хвіст. Чітко виражена шия, що має високу рухливість.

Шкіра вкрита пір'ям. Пір'я розташоване на певних ділянках (птеридіях). Є ділянки, вільні від пір'я (аптерії).

Типи пер:

- контурні пера;
- пухові пера;
- пух;
- ниткоподібні пера;
- щетинки.

Рис. 17. Зовнішня будова птаха

Будова пера

Контурні пера складаються зі стрижня (поділяється на дві частини — очин (занурений у шкіру) і стовбур) і двох бічних пластинок — опахал (складаються з борідок першого й другого порядків). У пухового пера на борідках другого порядку відсутні гачечки. Пух не має стрижня.

Шкірною залозою птахів є куприкова. Вона розташована над основою хвоста й добре розвинена у водних видів. У деяких наземних видів (страуси, дрохви) відсутня.

Як літають птахи

Крила птахів є видозміненими передніми кінцівками. Їхні рухи забезпечуються добре розвиненими грудними м'язами. Вони поперемінно піднімають і опускають крило.

Статеві залози птахів — сім'яники та яєчники. У самців є по два сім'яника й два сім'япроводи. У самиць — один яєчник (другий редукований) і один яйцевід. Запліднення внутрішнє. Розвиток зародка відбувається в яйці.

У період розмноження характерною ознакою птахів є шлюбне поводження. Його головною метою є приваблення партнера й охорона гніздової території. Шлюбне поводження може виражатися в співі, виконанні «танців», токуванні самців тощо. У більшості видів птахів обов'язковим елементом шлюбного поводження є шлюбна пісня. Вона дозволяє самицям ідентифікувати самців свого виду, а самцям — позначати розміри зайнятої ними території.

Пташенята, що вилупилися, є двох типів — виводкові та нагніздні. Виводкові пташенята цілком вкриті пухом, з розплющеними очима. Невдовзі вони можуть самостійно супроводжувати дорослих птахів. Нагніздні пташенята лише в деяких місцях вкриті негустим пухом. Їхні очі й вушні отвори закриті. Вони досить тривалий час вимушені перебувати в гнізді й вигодовуватися дорослими птахами.

IV. УЗАГАЛЬНЕННЯ, СИСТЕМАТИЗАЦІЯ Й КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ І ВМІНЬ УЧНІВ

Дати відповіді на питання.

- ♦ Хто такі птахи?
- ♦ Де живуть птахи?
- ♦ За якими ознаками тварин відносять до птахів?
- ♦ Як розмножуються птахи?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Вивчити відповідний матеріал із підручника.